

**6D011900 – Шетел тілі: екі шетел тілі мамандығы бойынша
философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындаған
Тулеубаева Шолпан Каленовнаның
«Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім беруді жүзеге
асыру ерекшеліктері (салыстырмалы аспект)» тақырыбындағы
диссертациялық жұмысына
АҢДАТПА**

Зерттеудің өзектілігі.

Глобализация, цифрландыру және мәдениаралық байланыстардың күшею жағдайында білім беру жүйесі терең өзгерістерге ұшырап, дәстүрлі оқыту әдістерін қайта қарауды қажет етеді. Қазіргі мектеп көптілді және мәдениаралық өзара әрекеттестік кеңістігіне айналуға, бұл оқушыларда көптілділік құзыреттілігін қалыптастырудың маңыздылығын анықтайды, ол ХХІ ғасырда сәтті әлеуметтік бейімделу мен кәсіби жүзеге асырудың негізгі ресурсы ретінде қарастырылады.

Көптілді білім беру – Қазақстан Республикасы үшін стратегиялық басым бағыт, ол бірнеше мемлекеттік құжаттарда орын тапқан. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы, Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы, Қазақстан Республикасында тіл саясатының дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы, сондай-ақ бәсекеге қабілетті адам капиталын дамытуға бағытталған Мемлекет басшысының стратегиялық бастамаларында орын тапқан. Бұл құжаттарда қазақ, орыс және ағылшын тілдерін меңгерудің азаматтардың білімдік, кәсіби және мәдени мобильділігін қамтамасыз етуде маңызды шарт екендігі атап өтілген.

Алайда үштілді саясатты жүзеге асыру кейбір қиындықтармен қатар келеді: оқушылардың тілдік дайындығының біркелкі еместігі, әдістану тәсілдерінің әртүрлілігі, CLIL әдістемесі мен көптілді оқыту тәсілдерін меңгерген педагогтардың тапшылығы, сондай-ақ тілдік ортаны құру бойынша ғылыми негізделген модельдердің жетіспеушілігі. Бұл мәселелердің көпшілігі шетелдік бірқатар елдерде тиімді шешімдерін тауып, халықаралық тәжірибені ғылыми негізде адаптациялаудың өзектілігін арттырады.

Салыстырмалы зерттеулер көрсеткендей, шетелдік тәжірибені ұлттық, мәдени және әлеуметтік-лингвистикалық ерекшеліктерін ескермей, механикалық түрде көшіріп қолдану олардың тиімділігін маңызды түрде төмендетеді. Осыған байланысты, халықаралық көптілді білім беру модельдерін кешенді талдау қажет, ол олардың Қазақстандық контекстке бейімделу шарттары мен ұлттық білім беру жүйесіне интеграциялау ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік береді.

Қазақстан үшін ең үлкен қызығушылық тудыратын елдердің ішінде Австрия ерекше орын алады. Австрияны таңдауға бірнеше негізгі факторлар түрткі болды.

Біріншіден, Австрия - этнолингвистикалық топтарды біріктіруге және

олардың тілдік құқықтарын қолдауға деген қажеттілігі жоғары көпұлтты және көпмәдениетті ел. Бұл оны көпұлтты құрылымы бар Қазақстанмен жақындастырады.

Екіншіден, Австрияның білім беру жүйесі ұлттық саясатқа да, еуропалық сапа стандарттарына да сәйкес тілдік білім беруде үнемі жоғары нәтижелер көрсетеді.

Үшіншіден, Австрия екі тілді және көп тілді бағдарламаларды, соның ішінде неміс-ағылшын және неміс-славян үлгілерін, сондай-ақ мигранттардың балаларына арналған бағдарламаларды енгізуде айтарлықтай тәжірибе жинақтады. Бұл мақсаттар Қазақстанның қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде білім беруді дамыту мақсаттарына ұқсас.

Төртіншіден, Австрияның көп тілділік саласында дамыған ғылыми-техникалық базасы бар, бұл CLIL, тілдік қолдау, мигранттардың интеграциясы және translanguaging технологияларын пайдалану саласындағы зерттеулермен дәлелденеді.

Жеке басылымдардың болуына қарамастан, көптілді білім берудің қазақстандық және австриялық модельдерін салыстыратын кешенді зерттеулер отандық педагогикалық ғылымда жетіспейді. Қолданыстағы зерттеулер негізінен шетелдік жүйелерді сипаттап талдауға бағытталған және мыналарды қамтымайды:

- білім беру технологияларын беру шарттарын зерттеу;
- бейімделу критерийлерін әзірлеу;
- тәуекелдер мен шектеулерді анықтау;
- дәлелді ұсыныстарды әзірлеу.

Осылайша, Қазақстан мен Австрия тәжірибесін жүйелі салыстырмалы түрде зерттеудің болмауына байланысты, зерттеуде айтарлықтай алшақтық бар.

Бұл зерттеудің өзектілігі келесі факторлардың үйлесімімен анықталады:

- білім беруді халықаралықтандырудағы жаһандық үрдістер және көптілді оқытудың маңыздылығының артуы.
- Қазақстандағы үштілді білім беруді дамытудың стратегиялық сипаты.
- тиімді халықаралық модельдерді ғылыми тұрғыдан негізделген бейімдеу қажеттілігі;
- Қазақстан мен Австрия арасындағы салыстырмалы зерттеулердің жеткіліксіз дамуы;
- көптілді мұғалімдерді даярлауды және оқу-әдістемелік қолдауды жақсарту қажеттілігі.

Қазақстанның халықаралық тәжірибені табысты пайдалануының объективті қажеттілігі мен оны бейімдеудің ғылыми дәлелденген тетіктерінің болмауы арасындағы анықталған қайшылық осы зерттеудің ғылыми және практикалық маңыздылығын анықтайды.

Бұл **қарама-қайшылық** және зерттеу мәселесінің өзектілігі біздің диссертация тақырыбын келесідей таңдауды анықтады: «Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім беруді енгізудің сипаттамалары (салыстырмалы аспект)».

Зерттеу нысаны: Қазақстан мен Австриядағы көптілді ортадағы жалпы білім беру жүйесі.

Зерттеу тақырыбы: Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім беруді енгізудің педагогикалық, ұйымдастырушылық, әдіснамалық және нормативтік механизмдерінің салыстырмалы талдауы.

Зерттеудің мақсаты: Қазақстан мектептерінде австриялық көптілді білім берудің озық тәжірибелерін қолдану бойынша мұғалімдерге арналған ғылыми негізделген әдіснамалық ұсыныстарды әзірлеу.

Зерттеу гипотезасы: егер австриялық көптілді білім берудің бейімделген озық тәжірибелері Қазақстан мектептеріндегі оқу процесіне енгізілсе, қазақстандық көптілді білім берудің тиімділігі артады, *себебі* бұл тәжірибелер ғылыми негізделген педагогикалық, ұйымдастырушылық және әдіснамалық механизмдерге негізделген, бұл мұғалімдерге арналған әдіснамалық ұсыныстарды әзірлеуге негіз болады.

Қойылған мақсатты іске асыру және ұсынылған болжамды тексеру үшін келесі **зерттеу міндеттері** айқындалады:

1) Қазақстан мен Австрия мектептеріндегі көптілді білім беруді салыстыру критерийлерін әзірлеу және оларды пайдалана отырып, зерттеліп отырған құбылыстың ортақ және ерекше белгілерін анықтау;

2) салыстырмалы талдау арқылы жоғары тиімділікті көрсеткен австриялық көптілді білім беру моделінің ең жақсы элементтерін анықтау және олардың қазақстандық контекстке қолданылуын негіздеу;

3) Қазақстан мектептерінде тілді оқыту процестерін сәтті дамыту үшін Австриядағы көптілді білім беру тәжірибесін зерттеу және қолдану бойынша әдістемелік ұсыныстарды әзірлеу;

4) әзірленген әдістемелік ұсыныстардың шынайы өмірдегі білім беру тәжірибесінде сынақтан өткізу арқылы жарамдылығын анықтау.

Зерттеудің негізгі идеясы: австриялық көптілді білім берудің озық тәжірибелерін ғылыми негізделген педагогикалық тасмалдау және Қазақстанның әлеуметтік-мәдени және ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайларына бейімдеу жалпы білім беретін мектептерде көптілді білім беруді енгізудің тиімділігін арттыра алады және мұғалімдерге арналған дидактикалық тұрғыдан негізделген әдістемелік ұсыныстарды әзірлеуді қамтамасыз ете алады.

Зерттеудің әдіснамалық негізін көрсететіндер келесі саладағы ғылыми еңбектер:

– салыстырмалы педагогика (Б.Л. Вульфсон, З.А. Малькова, А.Н. Джуринский, М. Бим-Бад, М.В. Богуславский, Н.К. Гончаров, В.И. Додонов, П.Ф. Каптерев, Г.Б. Корнетов, В.В. Макаев, Е.Н. Медынский, Л.Н. Модзалевский, А.И. Пискунов, З.И. Равкин, Л.Л. Супрунова, Ф.А. Фрадкин, М.Ф. Шабаева, Г.К. Нұрғалиева, А.К. Құсайынов, К.С. Мусин, Б.А. Жетпісбаева, L. Bell, H. Stevenson, D.N. Wilson, H. Noah, M. Eckstein, T. Reagan және т. б.);

– көптілді және көпмәдениетті тілдік тұлға мен тілдік көпмәдениетті білім берудің теориясы мен практикасы (В.В. Сафонова, П.В. Сысоев, В.П.

Фурманова, Б.А. Жетпісбаева, И.И. Халеева, G. Baker, W. Mitter, U. Zeuner және т. б.);

- мектепте және ЖОО-да шет тілдерін оқыту пәні (И.Л. Бим, Н.Д. Гальскова, Н. И. Гез, И.А. Зимняя, И.И. Халеева)

- тілдік тұлға теориясы және екінші тілдік тұлға (Ю.Н. Карауылов, И.И. Халеева, К. Н. Хитрик);

- ғаламдық білім беру (Ю.С. Давыдов, К. Cates, D. Crystal, D. Hicks, W. Knier).

Зерттеу көздері: зерттеу мәселесі бойынша салыстырмалы педагогика саласындағы ғылыми-зерттеу еңбектері; Қазақстан Республикасы мен Австрия Республикасының тілдік білім беру саласындағы заңнамалық актілері мен құжаттары, сондай-ақ автордың педагогикалық және зерттеу тәжірибесі.

Зерттеу әдістері:

- бірінші міндетті шешу үшін – зерттеу мәселесі бойынша психологиялық, педагогикалық, ғылыми және әдіснамалық әдебиеттерді теориялық талдау; нормативтік және білім беру құжаттамасы, орта білім берудегі қазақстандық және австриялық стандарттар; салыстырмалы, сипаттамалық, жалпылау және жіктеу әдістері, сондай-ақ салыстырмалы педагогика мен көптілді білім берудің қағидаттары;

- екінші мәселені шешу үшін – әзірленген критерийлер бойынша салыстырмалы педагогикалық талдау, кейс әдісі (нақты сәтті тәжірибелерді талдау);

- үшінші міндетті шешу үшін – жобалау (ұсыныстардың құрылымы мен мазмұнын анықтау), үздік педагогикалық тәжірибелерді зерттеу;

- төртінші міндетті шешу үшін – тестілеу, практикалық тексеру, бақылау, сауалнама, сұхбаттасу, тәуелсіз сараптамалық сауалнама, статистикалық деректерді жинау және өңдеу, деректерді жалпылау және түсіндіру.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы көптілді білім беруді салыстырмалы талдау критерийлерін әзірлеу және негіздеуден, бұрын Қазақстан жағдайында талданбаған австриялық тәжірибенің сәтті тұстарын анықтаудан, сондай-ақ зерттеліп отырған мәселе бойынша мұғалімдерге арналған түпнұсқа әдістемелік ұсыныстарды әзірлеуден және сынақтан өткізуден тұрады.

Зерттеудің теориялық маңыздылығы салыстырмалы педагогиканың әдіснамалық негіздерін әзірлеу және көптілді білім беру саласындағы тұжырымдамалық негізді жетілдіру. Сонымен қатар,

- Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім берудің тарихи негізі, қазіргі үрдістері және даму перспективалары анықталды;

- Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім беруді салыстыру критерийлері әзірленді және осы негізде құбылыстың ортақ және ерекше белгілері анықталды;

- Австриядағы көптілді білім берудің қазақстандық контекстке ең қолайлы элементтері анықталды.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы Австрияның Қазақстан мектептерінде көптілді білім беру тәжірибесін зерттеу және қолдану

бойынша әдістемелік ұсыныстар әзірлеу. Бұл ұсыныстарда бірқатар дидактикалық материалдар бар, соның ішінде: мұғалімдерге арналған «Австриялық көптілді білім беру тәжірибесін Қазақстан мектептеріне біріктіру» тақырыбындағы ғылыми-әдістемелік семинар бағдарламасы, көптілді білім берудің теориялық және әдістемелік негіздері, CLIL сабақтары мен тапсырмаларының мысалдары, CLIL бақылаушысының сауалнамасы, кейс-стадилер, тілдік және пәндік құзыреттілікті бағалау принциптері мен құралдары, диагностикалық құралдар және т.б.

Зерттеу нәтижелерін Қазақстан университеттері мен колледждерінде салыстырмалы педагогика курстарын оқытуда, Қазақстан мектептерінде көптілді білім беруді жобалауда және Қазақстан мен Австрия арасындағы осы мәселе бойынша тәжірибе алмасуда пайдалануға болады.

Зерттеу нәтижелерінің дәйектілігі мен негізділігі: диссертацияның ғылыми тұжырымдары мен негізгі қағидаларының негізділігі қарастырылып отырған мәселенің теориялық және әдіснамалық пысықталуымен; олардың педагогика әдіснамасына, салыстырмалы педагогика теориясына, тіл саясатына, ғылым жетістіктеріне сүйенуімен, салыстырмалы талдауға, қазақстандық, шетелдік авторлардың әдебиеттерін зерделеу негізінде жүйелеу әдісіне сүйенуімен; зерттелетін мәселенің табиғатына барабар бірін-бірі толықтыратын әдістер кешенін қолданумен және дәйекті тұжырымдармен қамтамасыз етіледі.

Зерттеу базасы: Қарағанды облысының Білім басқармасы Қарағанды қаласының білім бөліміне қарасты «Қ. Сәтбаев атындағы гимназия» КММ, «Г. Потанин атындағы орта мектеп» КММ, «№59 орта мектеп» КММ.

Зерттеу кезеңдері:

Бірінші кезең (2017-2019) - ізденіс-теориялық. Бұл кезең зерттеу мәселесін тұжырымдаумен және түсінумен, оның әдіснамасын анықтау мақсатында зерттеу мәселесі бойынша ғылыми әдебиеттерді жан-жақты зерттеумен, мектепте тілдерді оқытудың қолда бар тәжірибесін, мектепте Көптілді білім берудің даму жағдайларын зерттеумен байланысты. Бұл зерттеудің теориялық негіздерін анықтауға және диссертацияның ғылыми аппаратын жасауға мүмкіндік берді. Бірінші кезеңде отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерді іздеу, талдау және жалпылау жүргізілді; мектеп құжаттамасы, диссертациялық зерттеулер мен жарияланымдар зерттелді. Қазақстан мен Австрияның ресми құжаттары мен даму бағдарламаларын талдау негізінде көптілді білім берудің стратегиялары мен қағидаттары анықталды. Зерттеудің мақсаты негізделді, зерттеудің ғылыми аппараты жасалды.

Екінші кезең (2019-2024) зерттеудің эмпирикалық негіздерін зерттеумен байланысты. Екінші кезеңде зерттеудің эмпирикалық деректерін жүйелеуге, интеграциялауға, жалпылауға және жинауға, талдауға және өңдеуге баса назар аударылды. 6D011900 – Шетел тілі мамандығы бойынша оқу бағдарламасына сәйкес: екі шетел тілі Карлов университетінде (Прага қ., Чехия Республикасы) ғылыми тағылымдама кезінде зерттеу тақырыбы бойынша бірқатар құжаттар мен әдебиеттер зерделенді. Салыстырмалы

талдауды қолдану негізінде Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім беру тәжірибесін салыстыру жүзеге асырылды. Қазақстан мектептерінде көптілді білім берудің австриялық тәжірибесін зерделеу және енгізу бойынша әдістемелік ұсынымдар жасалды.

Үшінші кезең (2024-2025 жж.) қазақстандық мектептерде көптілді білім берудің австриялық тәжірибесін нақты білім беру тәжірибесінде қолдану бойынша әзірленген әдістемелік ұсыныстарды практикалық тексеруді қамтыды. Бұл әдістемелік ұсыныстарды бағалау үшін тәуелсіз сараптамалық шолу жүргізілді. Зерттеу нәтижелері қорытындыланды, талданды және зерттеудің гипотезасы мен мақсаттарымен салыстырылды. Бұл кезең сонымен қатар зерттеу нәтижелерін қорытындылауды және диссертацияны дайындауды қамтыды. Соңғы кезең зерттеу нәтижелерінің қысқаша мазмұнын, оларды ғылыми семинарлар мен конференцияларда сынақтан өткізуді және оларды қолдану бойынша ұсыныстарды тұжырымдауды қамтыды. Зерттеудің бұл кезеңі диссертацияның логикасы мен жалпы мазмұнын бағалауға, нәтижелерді қорытындылауға және қорытынды жасауға бағытталған.

Қорғауға ұсынылатын қағидалар:

1. Қазақстан мен Австрияның көптілді білім беру жүйелері ортақ стратегиялық нұсқауларға (көптілділікті білім беру басымдығы ретінде тану, тілдік білім берудің халықаралық стандарттарына сүйену және оқушылардың тілдік және мәдениетаралық құзыреттілігін дамыту), сондай-ақ тіл саясатындағы әлеуметтік-мәдени, тарихи және институционалдық факторларға байланысты айтарлықтай айырмашылықтарға ие екені анықталды. Көптілді білім беруді терминологиялық, тарихи, әлеуметтік-мәдени, ұйымдастырушылық, нормативтік, кадрлық және экономикалық қолдау критерийлеріне негізделген әзірленген салыстырмалы талдау әдіснамасы ұлттық модельдер арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтарды дәл анықтауды және білім беру тәжірибесін ғылыми негізделген педагогикалық түрде беруді қамтамасыз етеді.

2. Австриялық көптілді білім беру моделінің эмпирикалық тұрғыдан тексерілген компоненттері анықталды, олар оқушылардың тілдік құзыреттілігін дамытуда және әлеуметтік интеграциясында тұрақты нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Оларға басқа ана тілінде сөйлейтін оқушыларға жүйелі қолдау көрсету, этнолингвистикалық топтармен институционалдық жұмыс, ана тілін, мемлекеттік тілді және шетел тілдерін теңгерімді дамыту және мұғалімдерге кәсіби қолдаудың кешенді жүйесі кіреді. Бұл компоненттер ұлттық мәдени және ресурстық контекстті ескере отырып, қазақстандық мектебінің ортасына бейімделу үшін жоғары әлеуетке ие.

3. Австрияның көптілді білім беру тәжірибесінің элементтерін қазақстандық мектебінің тәжірибесінде зерттеу және қолдану бойынша ғылыми негізделген әдістемелік ұсыныстар әзірленді. Ұсыныстар педагогикалық тасымалдау принциптеріне (өзектілік, контекстіктік, бейімделгіштік) негізделген, бар ұйымдастырушылық және педагогикалық

кедергілерді ескереді және оларды жеңу тетіктерін ұсынады, соның ішінде тақырыптық жоспарлау, пәнаралық интеграция және мұғалімдердің көптілді білім беруді енгізуге кәсіби дайындығын арттыру.

4. Өзірленген әдістемелік ұсыныстарды қазақстандық мектеп жағдайында практикалық сынақтан өткізу нәтижелері қорғауға ұсынылады. Бұл олардың дидактикалық жарамдылығын, практикалық қолданылуын және мұғалімдер қауымдастығы үшін өзектілігін растайды. Ұсыныстарды сараптамалық бағалау, сенімді критерийлерді қолдана отырып және мұғалімдердің ерікті және жасырын қатысу қағидаттарын сақтай отырып жүргізілді, олардың мұғалімдердің кәсіби қажеттіліктеріне сәйкестігін және білім беру тәжірибесінде енгізу әлеуетін көрсетті.

Зерттеу нәтижелерін сынақтан өткізу және енгізу. Зерттеу нәтижелері шетелдік және халықаралық ғылыми-практикалық конференцияларда ұсынылды және талқыланды:

«Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы ғылым, білім және өндіріс» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы (Қарағанды, 2018 ж.), «Қазақстандағы көптілділік: түрлері, формалары, болашағы» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы (Нефтекамск, 2019 ж.), «XXI ғасырдағы ғылыми зерттеулердің болашағы» XVIII Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция (Махачкала, 2019 ж.); 83-ші ғылыми-техникалық конференция (Минск, 2019 ж.), А.Гумбольдтың 250 жылдығына арналған «Көп ұлтты кеңістіктегі көптілділік мәселелері» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция (Нұр-Сұлтан, 2019 ж.),

Шет тілдерін оқыту әдістемесі кафедрасының 65 жылдығына арналған «Болашақ мұғалімдерді даярлау контекстіндегі шет тілдерінің білім беру аксиологиясы» халықаралық ғылыми-техникалық форумы (Мәскеу: Мәскеу мемлекеттік педагогикалық университеті, 2020 ж.).

Диссертациялық зерттеудің мазмұны автордың 12 жарияланымында көрініс тапқан, оның ішінде Scopus деректер базасына кіретін ғылыми басылымдарда – 1, ҚР ҒЖБМ СК ұсынған басылымдарында – 4, халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарында – 7.

Диссертацияның құрылымы: Диссертация кіріспеден, екі бөлімнен және қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен, қосымшалардан тұрады.

Кіріспеде зерттеу тақырыбын таңдау, оның өзектілігі, мәселесі, мақсаты, нысаны және пәні негізделеді. Зерттеу гипотезасы тұжырымдалған; мақсаттар анықталған; зерттеудің ғылыми жаңалығы, теориялық және практикалық маңыздылығы ашылған; қорғалатын негізгі ережелер және зерттеу кезеңдері көрсетілген.

Бірінші бөлім, «Көптілді білім берудің әдіснамалық және институционалдық негізі» көптілді білім беруді салыстырмалы зерттеу әдіснамасын қарастырады: салыстырмалы педагогиканың негізгі зерттеу әдістері мен тәсілдері сипатталған; көптілді білім беру саласындағы салыстырмалы педагогикалық зерттеулерге қысқаша шолу жасалған; Қазақстан мен Австрия мектептеріндегі көптілді білім беруді салыстыру

критерийлері жүйесі әзірленген; және екі елдегі көптілді білім берудің салыстырмалы талдауын жүргізіліп, ортақ үрдістер мен ерекшеліктерді анықталған.

Екінші бөлім, «Көптілді білім берудегі австриялық тәжірибені Қазақстан мектептеріне енгізу аясындағы әдістемелік ұсыныстар (әзірлеу, сынақтан өткізу және бағалау)», австриялық көптілді білім берудің озық тәжірибелерін қазақстандық мектептердің жағдайларына бейімдеу бойынша әдістемелік ұсыныстарды әзірлеуге, сынақтан өткізуге және бағалауға арналған зерттеуді ұсынады. Бұл бөлімде әдістемелік тәсілдердің негіздемесі, әзірленген ұсыныстардың логикасы мен мазмұнының сипаттамасы, оларды нақты білім беру ортасында сынақтан өткізу рәсімдерінің сипаттамасы және тәуелсіз сараптамалық бағалау нәтижелері бар. Тестілеу нәтижелері ұсыныстардың дидактикалық жарамдылығын, практикалық қолданылуын және кәсіби өзектілігін растайды, Қазақстандағы көптілді білім беруді жақсарту үшін австриялық модельдің бейімделген элементтерін пайдаланудың орындылығын көрсетеді.

Қорытындыда Қазақстан мен Австрия мектептеріндегі көптілді білім беру саласындағы диссертациялық зерттеу нәтижелеріне негізделген тұжырымдар мен практикалық ұсыныстар берілген.

Қосымшада көптілді білім берудің терминологиялық сөздігі; Қазақстан мен Австрия мектептерінде көптілді білім берудің нормативтік-құқықтық базасы; диссертациялық жұмыс нәтижелерін енгізу туралы акт; Қазақстан мектептерінде австриялық көптілді білім беру тәжірибесін қолдану бойынша әдістемелік ұсыныстардың тәуелсіз сараптамалық бағалау нәтижелері; және диссертация ізденушісінің авторлық бастамасы ретінде қорытынды біліктілік диссертацияларының (диссертациялар, дипломдық жобалар) тақырыптары ұсынылған.